

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה מזו.

עין משפט נר מצוה

מסורת הש"ס

פה א מיי פיג מהל
משנה ה' :
ב [טושי"ח א"ח סימן
תקס"ט סוף א'] :
פו א סג עין מצו
טו"ח ט' תקפי :
פו ד סג טו"ח סי'
תקפה :

רבינו הנאל

מתני' בארבעה פרקים
העולם נידון בפסח על
התבואה. פירוש הרפתקי,
בנון רוחות ברקים וגשמים
וכוונתה בהן שברו עליה,
מתי אחרון. למימר
התבואה חזר דינא מיתונא,
והתניא התבואה שאירע
בה קרי או אונס קודם
הפסח נידונה לשעבר
כתי. אמר רבא שי"מ
הוי דיני מיתונא. מני
מיתונין. ואוקימנא כהנא
דבי שמואל דהני בדי'
פרקים העולם נידון, בפסח
על התבואה בעצרת על
פירות האילן בהן על
הלמ"ס. ואדם בראש השנה
וגזר דין שלו נחתם ביום
הכפורים, וכו' קתני מתני'
אתחילת דין. אמר רב
ויפק כמאן מצלינין האידנא
אקצירי ומריעי, כל יומא,
כרי יוסי, ואמר אדם נידון
בכל יום. איבעית אימא
לעולם כרבוני וכו' יצחק
דאמר יפה צעקה לאדם בין
קודם גזר דין בין לאחר גזר
דין. ירושלמי מילתא דרב
אמי [נ"א: דאמן] הכל
נידונין בראש שנה וגזר
דין הכל נחתם בראש
שנה. דהני בחקיעתא דבי
זב זה היום תחלת מעשיך
(כול) זכרון ליום ראשון
כי חק לישראל הוא
משפט לאלהי יעקב, ועל
המדינות בו יאמר איזו
לחרב איזו לשלום איזו
לירע איזו לשבח ובריות
בו יפקדו והיורים לחיים
ולמוט. והלא כרי יוסי
דאמר אדם נידון בכל
שעה שנאמר [ותפקדו
לבקרין] לרבעים בחתוננו.
ותפקדו לבקרין, וזו
פרסתו. לרבעים בחתוננו,
זו אכילתו. תניא ר' יהודה
אומר משום ר' עקיבא,
אמר הקב"ה הפסח הוא
זמן תבואה, הביאו לפני
העומר כדי שתתברך לכם
תבואת שבשדות, וכן שתי
הלחם בעצרת שהוא זמן
פירות האילן, וכן נוסף
המים בתג כדי שיתברכו
לפני יריכם, וכוונת
כדי שיעלה זכרוניכם לפני
טובתכם, וכמה בשופר
וא"ר אבהו בשופר,
כדי שתוכחו אתם וכדי
שאוהבו לכם עקדת יצחק,
[ומעלה עליכם כאלו
עקדתם עצמיכם לפני.
א"ר יצחק למה תוקעין
ומריעין כשהן יושבין

בפסח על התבואה. צפ' מי שמתו (בככות דף יח: יח) גבי חסדי
שהקיטמו אשמו ערז ר"ה משמע דצ"ה שמע שמי רוחות
שמספרין זו אח זו שמעו מאחורי הפרגוד שלל הורע ברביעה
לאשונה צרד מלקה אותו ושמתם צר"ה היו מזכירים דין הנגזר
צפסח אף נמי כר' יהודה לאמר
הכל נידונים צר"ה וגזר דין צפסח
על התבואה: **שאי"ע** בה קרי.
מקרה לשון אולי יקרה (במדבר כג)
אף נמי לשון קושי כמו אם תלכו עמי
צקרי (ויקרא כו):

**כמאן מצלינין האידנא אקצירי
ואמריעי ברבי יוסי.** ול"מ
לרצנן נמי מני לא מללינן רפאלו
וצרנט השנים ועוד (ט) כרי יהודה
לאמר הכל אדם נידון צר"ה וגזר דין
שלו נחתם ציוה"כ הא אמר (ט) צפ"ק
נידונית לשעבר לאחר הפסח נידונית להבא
אדם שאירע בו קרי או אונס קודם יוה"כ נידון
לשעבר לאחר יוה"כ נידון להבא אמר רבא
ש"מ תרי דיני מתדנא (ט) אמר אביי הלכך כי
חזי אינש דמצלח זרעא אפלא ליקדים לזירע
חרפא דעד דמטי לרמייניה קדים סליק מני
מתני' לא ר"מ ולא ר' ר"ה ויא"ר יוסי ולא
ר' נתן דתניא (ט) הכל נידונים בר"ה וגזר דין
שלהם נחתם ביוה"כ דברי ר"מ ר' יהודה אומר
הכל נידונין בר"ה וגזר דין שלהם נחתם כל
אחד ואחד בזמנו בפסח על התבואה בעצרת
על פירות האילן בהן נידונין על המים ואדם
נידון בר"ה וגזר דין שלו נחתם ביוה"כ ר' יוסי
אומר אדם נידון בכל יום שנאמר (ט) ותפקדו
לבקרים רבי נתן אומר אדם נידון בכל שעה
שנא' (ט) לרגעים בתחנונו וכי תימא לעולם ר'
יהודה היא וכי קתני מתניתין אגזר דין אי הכי
קשיא אדם אמר רבא האי תנא דבי ר'
ישמעאל היא דתנא דבי ר' ישמעאל בארבעה
פרקים העולם נידון בפסח על התבואה בעצרת
על פירות האילן בהן נידונין על המים ואדם
נידון בר"ה וגזר דין שלו נחתם ביוה"כ וכי
קתני מתני' אתחלת דין אמר רב חסדא מ"ט
דר' יוסי כדקאמר טעמיה ותפקדו לבקרים
אנן הכי קאמרינן מ"ט לא אמר כר' נתן בחינה עיוני בעלמא היא פקודה נמי
עיוני בעלמא היא אלא א"ר חסדא טעמיה דר' יוסי מהכא (ט) לעשות משפט
עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו וא"ר חסדא (ט) מלך וצבור מלך
נכנס תחלה לדין שנאמר לעשות משפט עבדו (ט) ומשפט עמו ישראל
מ"ט איבעית אימא לאו אורה ארעא למיתב מלכא אבראי ואיבעית אימא
מקמי דליפוש חרון אף א"ר יוסף (ט) כמאן מצלינין האידנא אקצירי ואמריעי
כמאן כר' יוסי ואיבעית אימא לעולם כרבנן וכדר' יצחק דא"ר יצחק (ט) יפה
צעקה לאדם בין קודם גזר דין בין לאחר גזר דין תניא א"ר יהודה משום
ר"ע (ט) מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח מפני שהפסח זמן תבואה
הוא אמר הקב"ה הביאו לפני עומר בפסח כדי שתתברך לכם תבואה
שבשדות ומפני מה אמרה תורה הביאו שתי הלחם בעצרת מפני שעצרת
זמן פירות האילן הוא אמר הקב"ה הביאו לפני שתי הלחם בעצרת כדי

שיתברכו לכם פירות האילן שהיא פקודה נמי
עיוני בעלמא היא אלא א"ר חסדא טעמיה דר' יוסי מהכא (ט) לעשות משפט
עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו וא"ר חסדא (ט) מלך וצבור מלך
נכנס תחלה לדין שנאמר לעשות משפט עבדו (ט) ומשפט עמו ישראל
מ"ט איבעית אימא לאו אורה ארעא למיתב מלכא אבראי ואיבעית אימא
מקמי דליפוש חרון אף א"ר יוסף (ט) כמאן מצלינין האידנא אקצירי ואמריעי
כמאן כר' יוסי ואיבעית אימא לעולם כרבנן וכדר' יצחק דא"ר יצחק (ט) יפה
צעקה לאדם בין קודם גזר דין בין לאחר גזר דין תניא א"ר יהודה משום
ר"ע (ט) מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח מפני שהפסח זמן תבואה
הוא אמר הקב"ה הביאו לפני עומר בפסח כדי שתתברך לכם תבואה
שבשדות ומפני מה אמרה תורה הביאו שתי הלחם בעצרת מפני שעצרת
זמן פירות האילן הוא אמר הקב"ה הביאו לפני שתי הלחם בעצרת כדי

בשופר של אי"ש. צפ"ק לרוח
צ"ח (לקמן דף טו).
תני דרבי יוסי משכיל אף צשל פרה
אזל קיימא לן כרבי יהודה דמוקעין
צשל איזים כפופים כדפסקין
התם בגמרא (דף טו):
ומוקעין

שיתברכו לכם פירות האילן ומפני מה אמרה תורה נסכו מים בחג (ט) אמר הקדוש ברוך הוא נסכו לפני מים
בחג כדי שיתברכו לכם גשמי שנה (ט) ואמרו לפני בראש השנה מלכיות וזכרונות ושופרות מלכיות כדי
שתמליכוני עליכם וזכרונות כדי שיעלה זכרוניכם לפני לטובה וכמה בשופר אמר רבי אבהו (ט) למה תוקעין
בשופר של איל אמר הקדוש ברוך הוא תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקדת יצחק בן אברהם
ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני (ט) ואמר רבי יצחק (ט) למה תוקעין בר"ה למה תוקעין רחמנא
אמר תקעו אלא למה מריעין רחמנא אמר זכרון תרועה יאלא למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין

מתני' בארבעה פרקים. צנה העולם נידון כו': **כני מרון.**
מפרש בגמ' [יח:]: **שנאמר היוזר יחד לצט וגו'.** בגמ' [שם] מפרש
ליה: **גמ' אינימא הא סבוחא דקיימא.** השמח במחוזר ומוכנת לקצור:
הרפתקי. מקרות: **עדו עלה.** שעברו עליה: **דמדורעא.** שעתיד
לזרוע במרחשואי הצב: **דמדורעא.**
פסח אמת: קרי' כגון צרד או
שזרעו דיניו פסח של אשתד:
ידונים להבא. צפסח שאחר זריעתה:
נידון לשעבר. ציוה"כ של אשתד
נגזר עליו: **להבא.** ציוה"כ שעבר
עכשיו בקריוב. וכן לשון משנה במסכת
נדרים (דף טו). קונס יין שאיני טועם
חדש זה אסור בכל החדש כולו ור"ח
להבא הוא ר"ח שעבר עמה בקריוב.
ומשום דקרי לההוא אשתד שעבר
קרי להאי דלקמיה להבא: (י) פרי
דינו מיתונא. קודם זריעתה וסמוך
לקציר: **כי חזי אינש דמצלח זרעא**
אפלא. חטה וכוונתה שזרעין
צמרחשו שאין ממחרין להתצטל:
ליקדים ולזרע חרפא. השעורה
ממחרת להתצטל וזרעים אותה
צצטת ואדר לכיון דלפלא מצלח
שמע מינה לטובה נידון צפסח שעבר
לפיקר ימהר לזרוע (ט) צזריעה
שניה: **דעד דמטי נמידייניה.**
צפסח הצב: קדים סליק. וגדל
קאת ואינו ממחרת שזב להתקלקל:

וכי קתני מתינין. ארבעה פרקים
אגזר דין (ט) קשיא אדם. דמני מתני'
צר"ה ורבי יהודה ציוה"כ אמר: וכי
קתני מתינין. ארבעה פרקים:
אתחילת דין. אזל אגזרי' דין דלדס
ציוה"כ: **אנן הכי קאמרינן.** הכי
קשיא לן: **כרבי נסן מ"ט לא אמר.**
משום דקצב צחינה אין זה דין אלף
צודק צמעשו הלכך צדיקה נמי
תיקשי לך פקידה עיוני בעלמא הוא:
אקצירי ואמריעי. מפרש במסכת
נדרים (דף טט): קצירי חוליס מריעי
פ"ח שהן תשטחי כח: **כר' יוסי.**
לאמר אדם נידון בכל יום ויתפלל
שדונו אותו לזכות ולא יקנסוהו
מיתה דאי כרצנן דאמרי אין נידון
אלף צר"ה הכי כרבי נקנסה עליו:
שהפסח זמן סבוחא הוא. זמן
שהתבואה נידונה צו: **שסי הלחם.**
ירצו על פירות האילן שהן ממרינן
להניח בצורים שאין מצליח בצורים
קודם לעצרת דחמיצ (שמות לד) צכורי
קציר חטיס. ואני שמעתי דרבי
יהודה לטעמיה דהא אזלף כמאן
דלמר צסנהדסין (דף טז): ען שאכל
אדם הראשון חטה חטיה הימה:

תורה אור השלם
1. הוציא יחד לבם המבין
אל כל מעשהיך.
2. ותפקדו לבקרין
לקרבים בתחנונו:
איוב ז יח
3. ויהי דבר אלה אשר
התחננתי לפניי יי קרי' יום
אל יי אלהינו יובים
לקל'ה לעשות משפט
עבדו ומשפט עמו
ישקאל דבר יום ביומו.
מלכים א ג ט

הגהות הב"ח
(א) נש' מנדל שחא
אמר: (ב) שם עבדו ודרר
ומשפט: (א) רש"י דהרי
קרי וכו' שפון או אונס
ע"י אדם כגון חטילות
אל יי אלהינו יובים
להבא הס"ד ואח"כ מה"ד
ומתוך רבא שי"מ מני
דינ מיתונא שחא
אמתני קאי קודם
זריעתה: (א) ד"ה ליקדים
וכו' מיהר לזרוע ברביעה
שניה הס"ד: (א) ד"ה קדים
וכו' להתקלקל הס"ד
ואח"כ מה"ד וכו' קתני וכו'
אגזר דין קתני בנידון
משפט תחלת דין וגזר
דין הוא סוף דין הס"ד:
(א) תוס' ד"ה ממלן וכו'
וכתם הש"ס ועוד הוא ר'
יהודה: (ח) בא"ד מצלינין
אקצירי שיתפרסו. צ"ח פ'
לדברי הכל: (ט) בא"ד צ"ח פ'
יתלו. י"ב פ' לר' יוסי:

מוסף רש"י

מלך וצבור. שהקב"ה
דן אותם (לעיל ח). מלך
נכנס תחלה. לפני הקב"ה
לדין (ב. ב.). משפט
עבדו. עלמא הטלן (טו).
מקמי דליפוש חרון
אף. של הקב"ה חרון
פשעי צבור. שמא חס
וטלוס יפרע מן הטלן כל
סודות מפי המרון (טו).
כמאן מצלינין. ורפא חולי
עמו ויטלל (נדרים טו).
ובמה בשופר. ושופרות,
שתלתה פתלתל צמורה
לפני (סדר רש"י ט' קט
בסם חוטפתא).